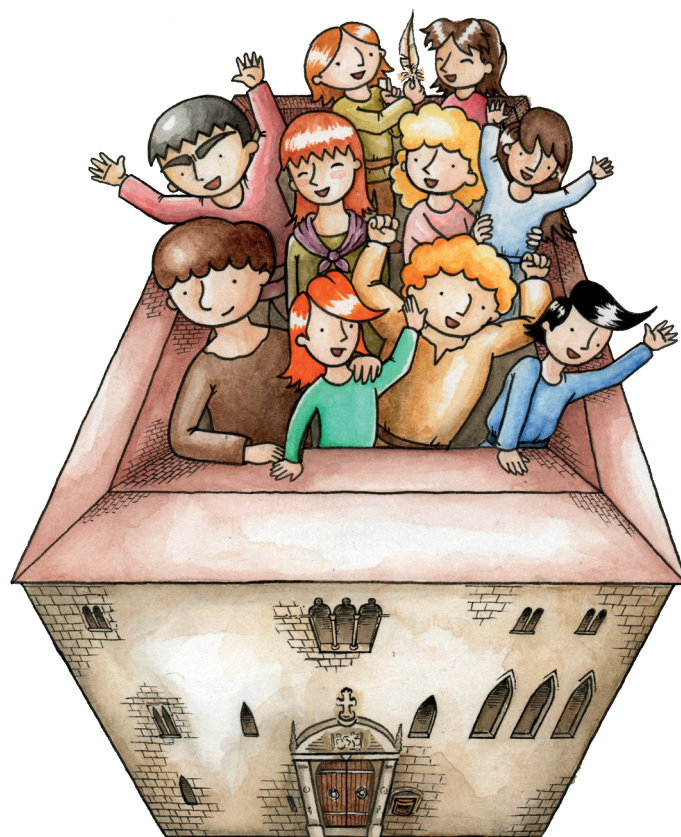

Històries d'infants de Barcelona

SALVATORE MARINO CATERINA PIBERNAT TERESA VINYOLÉS

Històries d'infants de Barcelona

SALVATORE MARINO CATERINA PIBERNAT TERESA VINYOLES

UNIVERSITAT^{DE}
BARCELONA

Edicions

SALVATORE MARINO és professor d'història medieval, paleografia i diplomàtica a la Universitat de Barcelona. Ha treballat com a medievalista, arxiver i paleògraf a Nàpols, Roma i Siena. Les seves publicacions se centren en la història de l'assistència, la infància i les ciutats a la Corona d'Aragó.

CATERINA PIBERNAT és il·lustradora, artista i professora d'art. S'ha format en art, disseny i història de l'art. Per il·lustrar aquesta obra, a més de tenir en compte el context històric, ha recorregut a tècniques tradicionals com ara l'aquarel·la i el guaix.

TERESA VINYOLES és historiadora medievalista. Professora a la Universitat de Barcelona fins a la seva jubilació, s'ha especialitzat en història de les dones, la infància, la vida quotidiana, la ciutat de Barcelona i altres espais de la Catalunya medieval.

Als infants refugiats

Sumari

Pòrtic.....	9
Joan Torró, notari.....	11
Les dides	14
Madona Estàsia	15
Antoni el Matalasser.....	19
Margarida de la Fulla.....	25
Salvador el Mariner.....	29
Leonard el Forçut	33
Beneta Aldovera	37
Eufrasina Volandera	41
Bernadó Bona Lletra.....	47
Elisabet del Torn.....	53
Joan de Tona	57
Francina de la Sal.....	63
Torno a ser jo, Joan Torró	69

Pòrtic

Us presentem un recull d'històries de nenes i nens abandonats. S'ha inspirat en històries reals que hem pogut trobar entre els documents procedents de l'antic Hospital de la Santa Creu de Barcelona, que ens han permès «redibuixar» algunes d'aquestes biografies.

És gràcies al delicat seguiment documental de la institució que avui podem presentar aquest llibre, testimoni d'un moment històric que hem volgut apropar a tots els públics a través de diferents contes il·lustrats.

Ja fa anys que fem recerca sobre història de la infància i que publiquem obres científiques sobre el tema. Ara, amb aquesta obra, ens plantejem acostar la documentació als infants amb deu històries: cinc nens i cinc nenes que van viure a Barcelona al llarg del segle xv.

Un narrador (Joan Torró, notari de l'Hospital) ens fa conèixer a la institució, a la cura dels infants abandonats i a la importància dels documents escrits. En definitiva, ens submergeix en la Barcelona medieval a partir de les vivències úniques i personals de la infantesa, i emfatitza la importància que va tenir l'Hospital de la Santa Creu en l'acolliment i la integració social d'infants que, degut a l'abandó, haurien estat destinats a una vida marginal o a la mort.

Els contes estan pensats perquè els pares i els educadors els llegeixin o els expliquin als infants, i també perquè les noies i els nois més grans puguin llegir-los personalment. Cadascuna de les deu històries és independent, de manera que el lector pot triar l'ordre en què les llegirà.

Us proposem tant a grans com a petits aquest viatge a través del temps, i esperem que la vostra lectura resulti tan apassionant com ho ha estat la nostra recerca!

ELS AUTORS

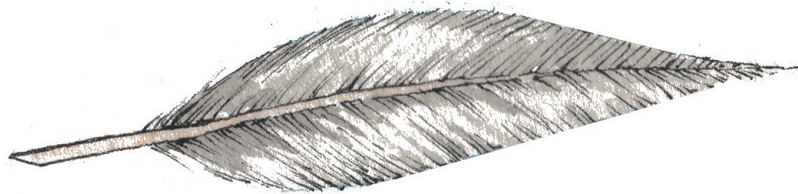

Joan Torró, notari

Em dic Joan Torró i soc notari. Els notaris fem una feina important per a la societat: escrivim documents i, quan els firmem, diem que tot el que hi hem escrit és veritable i segur. Redactem testaments, contractes de treball, de casament, de compra de cases...

He estudiat molt per ser notari, primer a les Escoles Majors de Barcelona i després a Bolonya. La meva feina és tan important que, per fer-la, necessito el permís del rei. Treballo a l'Hospital de la Santa Creu de Barcelona: un edifici grandíós, esplèndid, tot just acabat de construir. Aquí estic sota les ordres del prior: és ell qui dirigeix els treballadors i vetlla pel benestar de tots.

L'Hospital acull malalts, pobres i també infants abandonats. La meva feina consisteix a anotar el més important que hi passa. Els documents més destacats els escric sobre pergamins; també anoto els fets de la vida dels infants en uns quaderns per guardar-ne memòria. A aquests quaderns els dic «Llibres dels infants» i els conservo tots a l'escrivania. Mireu què hi vaig escriure:

La nit del 15 de febrer de l'any 1438, a les nou del vespre, han deixat al portal de l'Hospital de la Santa Creu de Barcelona una senalla vella de palma, amb un drap vermell lligat a la nansa i un paperet cosit.

Dins de la senalla hi havia una nena de pocs dies, embolcallada delicadament amb una peça de roba de colors vius, vella i esquinçada. La criatura portava una sola sabata. A la nota hi deia que la nena era batejada i que es deia Caterina.

El personal de l'Hospital la va recollir i jo en vaig prendre nota minuciosament. En veure-la sense sabata, el prior va decidir que li diríem Caterina Sabata.

Per què la petita Caterina havia estat abandonada?

La roba esquinçada ens fa pensar en la pobresa, però la nena estava ben cuidada i la nota ens mostra la preocupació de qui la va deixar.

Hi havia diferents causes per abandonar un infant: la malaltia, la mort o la manca de llet de la mare; l'absència del pare; la pobresa, o la fam. Es passava molta gana, en aquella època!

L'any abans, allà mateix, havíem acollit trenta-sis criatures en unes circumstàncies semblants, i aquell any potser en rebríem més.

Us voldria explicar aquí algunes d'aquestes històries, però primer m'agradaria presentar-vos unes quantes persones que treballen a l'Hospital i que ens acompanyaran al llarg d'aquestes pàgines.

es dides

Per poder alimentar les criatures, l'Hospital paga les dides: són dones que donen el pit als infants, des que neixen fins passats els dos anys. En aquesta època no hi ha cap altra llet que els nadons puguin prendre.

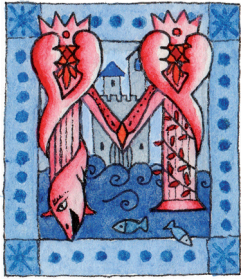
En el cas de la Caterina Sabata, la nena fou portada al carrer de la Dagueria, a prop de l'església de Sant Just, a casa d'un beiner, és a dir, un artesà que fabrica fundes per a gannivets i espases. Durant sis mesos, la seva dona va alletar la Caterina.

Llavors la van portar, mudada amb un vestit nou, a casa d'un teixidor de Manresa. La seva dona li va fer de dida fins als dos anys i mig, però encara es va quedar amb aquella família fins als quatre anys. De tant en tant, enviàvem vestits i sabates des de l'Hospital per ajudar la família que l'acollia.

Després va tornar uns mesos a la Santa Creu, i d'allà la vam dur a Vilafranca del Penedès, on va ser alimentada «a mitja llet», la qual cosa vol dir que, a més de llet, menjava farinetes de verdures i carn trinxada.

Al cap d'un any, la Caterina Sabata va tornar a l'Hospital. Era un Dijous Sant i la nena ja tenia cinc anys. Puc recordar-ho amb precisió perquè ho vaig escriure al «Llibre dels infants», on anoto amb cura cadascuna de les estades de les criatures, el que cobren les dides i la roba que els enviem.

adona Estàsia

Cada Dijous Sant organitzem una gran festa a l'Hospital i hi convidem tothom. Venen les dides amb les nenes i els nens, que són presentats a madona Estàsia. El nom real d'aquesta dama és Anastàsia Spatafora i és una comtessa siciliana que havia estat al servei del rei. Fa uns anys va decidir instal·lar-se a Barcelona per viure i treballar a l'Hospital.

Madona Estàsia és l'encarregada de decidir què s'ha de fer amb cadascuna de les criatures: ella atén els infants quan arriben a l'Hospital i cerca les dides per al·letar-los i les famílies que els poden acollir.

No només troba famílies adients perquè s'ocupin dels menuts: també rep les criatures quan ja no necessiten la dida i els dona una educació bàsica. Es cuida personalment dels infants malalts i, en cas de necessitat, els allotja al seu apartament de l'Hospital.

Quan una família es fa càrrec d'una criatura, ho anotem al «Llibre dels infants». Si l'acolliment funciona, es decideix signar un contracte de treball que, normalment, redacto jo mateix.

